

TAKÁCS PÉTER:
AZ ÁLLAMOK RENDSZERTANA ÉS TIPOLÓGIÁJA
Államelméleti elemzés

Takács Péter *Az államok rendszertana és tipológiája* című könyve rendkívül fontos mérföldkövet jelent a tudományos világban. Bár elsődlegesen az államelmélet területén mozog, a könyv túlmutat az egyszerű, szűk diszciplináris kérdéseken. Takács a tudományos érdeklődést igyekszik közérthető és néha szellemes módon felerősíteni a könyvével.

A kötet elméleti munka, és a szerző jelentős tudományelméleti kérdések mentén vezeti el az olvasót kérdéseihez és témájához. A könyv nem korlátozza magát a tipizálásra és rendszerezésre, inkább különböző diszciplinák széles skáláján, az államelméletek történetén keresztül mutatja be az állam értelmezését, funkcióit és osztályozását, egészen az ókortól a modern állam megjelenésén és a jóléti állam válságán át a kortárs folyamatokig. Segíti az olvasót, hogy jobban megértse az államforma és az uralom kapcsolatát, mellőzve a túlzott bonyolultságot. A szerző szintetizálásra törekvő elemzéseivel húzza be az olvasókat a különböző elméletek és diszciplinák világába, és nemcsak a felszíni különbségeket és hasonlóságokat mutatja be, hanem azokat az alapvető összefüggéseket és dinamikákat is, amelyek irányítják az államok és az uralkodói rendszerek működését.

Az észszerűség határait hangsúlyozva, a tipizálás és rendszerezés fontosságát kiemelve arra ösztönzi az olvasókat, hogy kritikusan és vele együtt gondolkodjanak. Külön megemlíti olyan szerzőket, akik szintiszta szintézisre törekedtek, ugyanakkor alapos munkájuk nehéz értelmezhetőséggel párosult – lásd: Erich Küchenhoff munkásságának bemutatása a 41. oldalon. Takács Péter szerencsére nem esik ebbe a hibába. A szintézis módszere nemcsak egyszerű összehasonlításokat kínál, hanem mélyebb megértést is nyújt az államok és az uralom kialakulásának és működésének összetett folyamatairól. Közelítése nemcsak egy időpont vagy terület szűk kontextusára terjed ki, hanem globális és történeti szempontokat is magába foglal, átfogó képet ad az államok és az uralkodói rendszerek sokféleségéről és fejlődéséről. Hovatovább, a főáramú politikatudományi szakirodalmat figyelembe véve, a kortárs rezsimidiskurzushoz is hozzá tud járulni. A könyv emellett értékes erőforrásként szolgál az államok történetének széles körű elemzéséhez, amit a magyar államtör-

ténet áttekintése még cizelláltabbá tesz. A szerző olykor szellemes, máskor pedig komoly és komplex lábjegyzeteiben megjelenő személyes tapasztalatai és a „Mire gondolt a költő?” típusú kérdésekre adott válaszai tovább segítik a könyv értelmezését.

Az olvasás során, noha magam is laikus vagyok az államelmélet diszciplínájában, Takács Péter könyve váratlan élményt nyújtott. A könyv terjedelme ugyan kissé megriasztott, ellenben a szerző rendkívül érthető és inspiráló módon fejti ki tudását. Fejezetről fejezetre láthatjuk az állam, az államformák és államtípusok klasszifikációs nehézségeit és lehetőségeit, mindezt úgy, hogy történelmi példák reprezentálják az államelméleti és klasszifikációs dilemmákat. Másodsorban, a terjedelem egy egyetemi tankönyv jellegére utalhat, azonban a mű sokkal inkább egy – a megismerésre és átgondolásra ösztönző – érthető és a tudományos értelmezést kimerítő szakirodalom. Példának okáért a magyarországi rendszerváltás (1989) számomra már csupán történelem, de a könyv megelevenítette ezen időszak bizonyos aspektusát az olvasás során. Azokban, akiknek ez a korszak valós élményt jelentett, a könyv olvasása valószínűleg számos emléket és érzést elevenít fel, elvégre részesei voltak a kilencvenes évek eseményeinek – míg számomra azok legfeljebb egy múltbeli fejezet eseményei. Így, míg másnak ez egy érzelmmel terhelt fogalom, *Az államok rendszertana és tipológiája* olvasása során megérintett annak felismerése, hogy a rendszerváltás mint olyan Takács Péter állítása szerint nem csak egyszer történt meg – még ha nem is azonosítjuk e fogalommal az elmúlt egy évszázad különböző eseményeit –, azaz, bizonyos értelemben, a kilencvenes évek eseményeinek az olvasó által más formában történő, akár újbóli átélése – jelen esetben velem – is megtörténhet.

A hagyományos államforma-államszerkezet kérdésköre mindazonáltal kiegészül a különböző uralmi formák új módon történő elemzésével is. Nevezetesen, eszmetörténeti szempontból innovatív módon eleveníti fel az ókori feljegyzéseket, írásokat, s az azokban megtalálható, államokra vonatkoztatott elemzéseket igyekszik a kortárs szakirodalom felől megvizsgálni. Mint írja, egy *remake* elkészítésére vállalkozik, amely alapján a klasszikus elgondolások, elméleti megközelítések kortárs alkalmazhatóságának elemzését végzi el. A kötet innovációja leginkább itt érhető tetten, ugyanis további, filozófiai és közgazdasági diskurzusokra támaszkodva értelmezi az európai kultúrkörben kialakult állammegközelítéseket.

Ez a könyv új perspektívákat nyitott meg, és rávilágított arra, hogy a történelmi eseményeknek – még ha távolinak tűnnek is – van erejük és hatásuk az emberek gondolataira és érzéseire. Még laikusként is sikerült mélyebb megértést szerezni a rendszerváltások folyamatairól, és ezáltal inspirált a történelmi események iránti fokozottabb érdeklődésre. Takács Péter legújabb művét minden politikatudomány, szociológia, jog és kriminológia szakos hallgatónak,

illetve mindenkinek ajánlom, aki érdeklődik az iránt, hogy miben éljük mindennapjainkat – nevezetesen az államban –, ugyanis mély vizekre, de biztonsággal vezeti el az olvasót.

(Takács Péter: *Az államok rendszertana és tipológiája. Államelméleti elemzés.* Budapest: Gondolat Kiadó, 2023, 534 o.)

Stadinger Johanna Heléna

Eötvös Loránd Tudományegyetem Jogtudományi Kar
Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola Kriminológiai Doktori Program